

УДК 321.01:339.9

Примљено:
13. фебруар 2011.

Прихваћено:
25. мај 2011

Прегледни рад

НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕС

NATIONAL INTEREST

Година VII, vol. 10

Број 1/2011.

стр. 319-346

*Ивица Љ. Ђорђевић**
*Милан Мијалковски***

НАЦИОНАЛНА МОЋ У УСЛОВИМА ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ

Резиме

Расправе о глобализацији су обележиле друштвену мисао након пада Берлинског зида. Међутим, мало је радова посвећених анализи односа на релацији глобални процеси - државне институције. Циљ аутора је да укажу на промењену улогу државних институција у условима глобализације. Анализом доступних извора из предметне области аутори су дошли до закључка да је моћ утицаја на ток догађаја којом располажу државе све мања. Један од главних узрока дефицита моћи је глобализација финансијских токова. Са губљењем контроле над финансијским операцијама државе остају без значајног дела својих прихода. Потреба да се надокнаде изгубљени приходи оптерећује локално становништво и приходе што доводи до унутрашњих напетости и нестабилности система. Губи се органска веза између државних институција и интереса грађана. Ситуација посебно погодује продору предаторских транснационалних корпорација које користе постојеће околности за реализацију својих интереса. У поменутом контексту посебно су угрожене мале и неразвијене земље које би дефицит моћи требале да решавају

* Универзитет у Београду, Факултет безбедности

** Универзитет у Београду, Факултет безбедности

путем склапања међусобних аранжамана и инсистирањем на изградњи глобалних институционалних механизма.

Кључне речи: Моћ, Национална моћ, Држава, Глобализација, Транснационалне корпорације, Безбедност људи.

1. Увод

О глобализацији је доста писано и тешко је шта рећи а да се не ризикује понављање већ изреченог. Потреба аутора да се огласе поводом феномена који је толико пута до сада анализиран инспирисана је актуелном ситуацијом у Србији. Као народ скоро да ништа нисмо извукли из наше ближе и даље прошлости. Уместо да антиципирамо ток догађаја ми каскамо, већ читаве две деценије, за процесима који су у ширем региону давно отпочели, а у неким државама већ и окончани. Не тврдимо, априори, да су државе и народи који су већ окончали транзиционе процесе урадили нешто добро. Међутим, забрињавајућа је ситуација да нисмо у стању да извучемо никакве поуке из грешака других. Упорно се понавља мантра о неопходности приватизације свега како бисмо били прихватљивији кандидат за чланство у ЕУ. Једино што наши политичари нуде кроз своје програме је евроатлантска будућност без подршке у виду научно утемељених анализа својих тврдњи. Академске институције су потпуно скрајнуте у процесу доношења далекосежних одлука. Институције које би морале по својој дефиницији да се огласе поводом значајних догађаја и процеса остају по страни. Текст који следи засигурно не може да пружи одговоре на сва постављена питања, али покушаћемо да укажемо на основни проблем који је карактеристичан за мале земље и који је у основи несналажења у савременим условима.

2. Одређење основних појмова

С обзиром да говоримо о темама које су често присутне у јавности, како лаичкој тако и академској, желимо да укажемо на садржај појмова онако како смо их ми подразумевали у контексту теме. Кључни појмови који се помињу у тексту најчешће се тумаче у складу са потребама аутора. Њихов садр-

жај није, обавезно, подразумевајући. Зависно од идеолошке опредељености, односно контекста теме појам глобализација добија разне конотације. На другој страни национална моћ за неке истраживаче савремене друштвене реалности није пожељна категорије у контексту космополитске одушевљености глобализацијом. Управо из наведених разлога дајемо најпре основне напомене како бисмо упутили читаоце у наше полазно теоријско опредељење.

2.1. Глобализација

О глобализацији можемо да читамо на разним нивоима теоријских расправа. Почев од тога да је то процес карактеристичан за целу историју цивилизације, па до тога да представља спецификум за крај XX и почетак XXI века. Неспорна је чињеница о перманентној тежњи великих империја да контролишу читав, њима познат, свет. У том контексту можемо да прихватимо и тезу по којој глобализација, као процес, постоји још од великих сеоба народа са простора афричког континента као прапостојбине свих људи. Међутим, изједначавање претходних појава ширења утицаја и контроле над простором са данашњим планетарним дешавањем може да буде само производ непознавања процеса или његовог злонамерног тумачења. Ниједна група људи, народа или држава до појаве научно технолошких достигнућа XX века није имала на располагању такве инструменте контроле простора и људи као што их данашњи глобализатори имају.

Савремена транспортна и комуникациона средства омогућавају домете и у најзабаченије делове наше планете. Поред тога што савремена технологија пружа ефикасност у организационим и продукционим сферама она носи и огроман деструктивни потенцијал у себи. У неким савременим технолошким производима има толико деструктивности да је доведена у питање и сама сврха њиховог постојања и даљег развоја. Највећи део проблема са глобалним процесима, чији смо ми савременици, имамо због непостојања одговарајућег социолошко - филозофског модела који би дао адекватан друштвени оквир. Контролори крупног капитала имали су профитног интереса да улажу у развој технологија, међутим друштвене науке су биле, готово, искључиво у функцији одржања постојећих система. Није се дозволила озбиљнија

критичка анализа постојећих модела друштвене организације, односно није се ишло у корак са технолошким променама. Те отуд долази до супротности и криза које су директна последица заостајања производних односа наспрам развоја средстава за рад, речено марксистичком терминологијом.

У контексту теме рада опредељујемо се за одређење глобализације као процеса који доводи до фундаменталних друштвених, економских и културних промена које доприносе сажимању света и јачању свести о планети као целини.¹ Објективна анализа глобализације захтева сагледавање поред развојних аспеката² и покушај стављања под апсолутну контролу читавог познатог света без јасне визије о последицама и даљем развоју догађаја. Овај други процес (глобализам) базиран је на идеолошкој матрици константног ширења тржишта као услова опстанка система. Жеља за апсолутном доминацијом губи своју рационалност у контексту последица по глобализатора и оне који трпе последице глобализма.³

Можемо да расправљамо о два лица глобализације⁴ и о томе да ли је она мит или стварност,⁵ али не можемо да избегнемо суочавање са последицама глобализма као идеологије која је измакла контроли. Процес који без обзира на свест о његовим погубним последицама и даље иде, по инерцији, у истом смеру до крајњих граница издржљивости планете. Ниподаштавање природних чинилаца у комерцијализацији свега на планети, поред природе уништава и хуманост код људи ослобађајући их свих моралних и етичких начела јер их доводи до борбе за опстанак. Актуелна друштвена организација је производ историјског искуства, испољава се кроз институције које су јавно добро у функцији остварива-

1 Ивица Ђорђевић, *Безбедносна архитектура у условима глобализације*, Факултет безбедности, Службени гласник, Београд, стр. 17.

2 Глобализација као последица развоја науке и технологије, односно наставак историјских тенденција проширења познатог и доступног нам света. Средства која омогућавају брже и јефтиније путовање, пренос података, превоз робе и људи доприносе квалитету живота и хуманизацији окружења.

3 Ивица Ђорђевић, „Глобализација и/или глобализам”, *Зборник Факултета цивилне одбране*, Факултет цивилне одбране, Београд, 2001, стр. 251- 272.

4 Бранко Милановић, *Два лица глобализације*, Архипелаг, Београд, 2007; Мирослав Печујлић, *Глобализација - два лика света*, Гутенбергова галаксија, Београд 2002.

5 Владимир Вулетић, *Глобализација - мит или стварност*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2003.

ња интереса већине грађана на конкретном простору. Форсирањем логике профита и економског фундаментализма глобализам је у својој деструктивној мисији националну државу прогласио за сметњу и тежи апсолутној комерцијализацији институција система. Овај ретроградни процес човечанство враћа на период пре успостављања модерне државе, на мрачни средњи век.

2.2. Национална моћ

Када говоримо о националној моћи онда поред одређења самог појма треба да додамо још неке напомене. Наиме, национална моћ није ограничена само на припаднике једне нације, она се у савременим условима везује за припаднике организоване друштвене групе која живи на одређеном простору. Простор омеђен границама државе представља животну станиште одређеног дела људске популације која исти уређују у складу са својим потребама, могућностима и плановима. Људи који су настањени унутар граница једне државе, као што смо рекли, нису нужно хомогени по националној или некој другој основи. У оквиру популације постоје различите жеље и идеје о задовољавању потреба њених припадника. Управо због тога испоставило се да је неопходно утврђивање правила како би се ускладили интереси свих, или барем већине. Међутим, сама правила без инструмената контроле и санкционисања прекршилаца ништа не значе, тако да долазимо и до неопходности постојања институција.

Кроз вековно искуство људи изграђују моделе друштвене организације како би успели да опстану у непријатељском окружењу. Показало се да су опстали и најдаље одмакли у развоју они народи који су имали најбољу организациону структуру у складу са интересима колектива. Независно од личног става или афинитета чињенично може да се докаже како је демократски модел организације, са адекватним институционалним системом, најефикаснији и да је дао одређену предност народима који су исти применили у пракси. У контексту изнесених тврдњи можемо да расправљамо о последицама тог модела организације по остале у окружењу, али то би нас одвело превише у ширину. Мислимо да је овом приликом сасвим целисходно указати на чињеницу да су институције система често биле у функцији мањина ко-

је су мајоризовале своје интересе и тиме инструментализовале постојећи систем за потребе својих планова. Данашње најразвијеније демократске државе (под развојем не подразумевамо само економске показатеље) имале су ефикасне контролне механизме како би прописане процедуре биле и испоштоване. Управо та способност да се потенцијал појединаца стави у функцију интереса заједнице представља основу националне моћи.

У основи дефиниције појма „моћ“ налази се објашњење по коме је неко способан да свесним ангажовањем креира промене у постојећим условима у циљу свог опстанка и даљег развоја. Идући даље за овим одређењем можемо да кажемо како се под појмом „национална моћ“ подразумева способност државе за планским ангажовањем својих ресурса у циљу спровођења промена унутар својих граница али и ван њих. Унутрашње деловање се испољава кроз интеракцију између институција и грађана, док се ван територијалног оквира одвија интеракција са осталим субјектима из окружења. У складу са наведеним, под националном моћи би могла да се сматра интеракцијска способност државе да адекватно утиче на понашање других субјеката у складу са својим циљевима и интересима. Наиме, функција државе је да створи услове у којима ће њени грађани реализовати своје интересе. Важан предуслов држави за успешно остваривање пројектованих циљева и интереса јесте уважавање вишеструке међузависности свих актера укључених у процес њихове реализације. Најпре, важно је спознавање реалних основа за остваривање жељених циљева, односно да ли се располаже неопходном моћи. Моћ подразумева адекватна правила (нормативна и теоријска) о врстама делатности које ће држава предузимати. Институције система треба, у пракси, да реализују законски прописана правила како би креирале промене код других субјеката у складу са усвојеним стратешким циљевима. Неопходно је да држава своје активности реализује путем реалне идентификације вредности и циљева који су артикулисани кроз адекватну законску регулативу и теоријске ставове. Доследном и ефикасном применом утврђених, доктринарних и стратегијских, опредељења држава треба да усмерава пона-

шање осталих субјеката тако да доприносе реализацији интереса њених грађана.⁶

Националну моћ треба посматрати најмање из два угла. Једна перспектива из које треба да се врши анализа је могућност ангажовања сопствених ресурса у циљу подизања нивоа моћи унутар националног простора. Други ниво анализе треба да се фокусира на испољавање националне моћи у односу на међународне субјекте, реализацију националних интереса у односу на непосредно окружење, регион, на нивоу планете. Код мањих земаља далеко је важнији унутрашњи аспект националне моћи. Мале земље немају потенцијала за ширење утицаја на ширем простору, њима је превасходни циљ одбрана националних интереса од злонамерних утицаја споља. Велике земље са снажном привредом и империјалним амбицијама далеко више пажње поклањају испољавању свог потенцијала моћи ван националних граница.

Способност утицаја на друге нужно је повезано са располагањем адекватним потенцијалом који се исказује кроз расположиве ресурсе. Ресурси којима може квантитативно да се исказе степен националне моћи обухватају становништво, величину територије, природна богатства, економску снагу, војну моћ и политичку стабилност. Нај у том контексту каже како су „неке земље боље од других у претварању својих ресурса у неки практични утицај“. Свакако да историјске околности потенцирају значај неког од елемената моћи у односу на остале. У том контексту опет ћемо поменути Наја: „поглед на пет векова историје система модерних држава показује да су различити извори моћи имали кључну улогу у различитим периодима“⁷.

У досадашњој историји међународних односа држава је представља главни носилац моћи. Држава се симболично јављала као заступник интереса и експонент инструментална којима се реализовала моћ заједнице која је живела на одређеном простору. Из шематског приказа може да се уочи структура националне моћи и њени чиниоци.

6 Милан Мијалковски, Ивица Ђорђевић, *Неухватљивост националне моћи*, Службени гласник, Београд, 2010, стр. 16.

7 Џозеф С. Нај, *Како разумевати међународне односе*, Стубови културе, Београд, 2006, стр. 92-104.

Слика 1. Структура националне моћи

Извор: Мијалковски М. Ђорђевић И. Неухватљивост националне моћи, Службени гласник, Београд, 2010, стр. 33.

Са интензивирањем глобализације тежиште моћи се полако пребацује на недржавне актере. Порозност граница за проток робе, капитала, људи и информација многе од наведених чинилаца лоцира у велике привредне конгломерате. Укрупњавање капитала у транснационалне корпорације (ТНК) и транснационалне банке (ТНБ) доводи до тога да су многе државе постале финансијски инфериорне у односу на новонастале центре моћи. Тенденција губљења везе између

интереса крупног капитала и заједница које живе на простору неке државе доводи до тога да се институције националних држава инструментализују за потребе активности ТНК. Често активности држава буду у директној супротности са интересом народа који даје демократски легитимитет структурама на власти.

Компромитација демократских институција сваким даном је све израженија. Један од најдрастичнијих примера представља изборни систем САД који омогућава победу оној странци која има највеће изборне фондове. Манипулација путем масовних медијских кампања, удружена са политичком непросвећеношћу, даје изборне резултате који су најмање у корелацији са интересом бирачког тела. Па чак и да се деси чудо, да на изборима победи неко ко није у интересу лобија крупног капитала електорски систем гласања даје коначну потврду бесмислености демократије на амерички начин.⁸

Табела 1. даје потврду тезе о пребацавању тежишта финансијске моћи са држава на ТНК. Методолошки прихватљивим поступком дошли смо до ранг листе највећих привредних целина⁹ у глобалним оквирима. Свакако треба да се има у виду чињеница да су суме изражене у текућим вредностима валута, те из тог разлога није могуће укрштање података из 2002. и 2008. године. За потребе наше анализе битни су односи на релацији ТНК – националне привреде у годинама пресека. Намерно смо избегли банкарске организације јер су оне искључиво оријентисане на финансијске операције, док ТНК и државе имају далеко сложеније структуре и због тога су нам и занимљивије за анализу.

Поглед на табелу нам пружа могућност да сазнамо кретање, основне тенденције, на релацији ТНК - држава у погледу финансијске моћи. На први поглед јасно је да првих 20 места на листи највећих привредних целина у 2008. год.

8 Америка: избори 2000, „Председничка енигма“, *Време*, број 515, 16. новембар 2000, на адреси: http://www.vreme.com/arhiva_html/515/21.html

9 Под привредном целином овде подразумевамо статистички обухваћен простор који се налази унутар националних граница, као и привредне системе који унутар своје организације поседују многе испоставе широм планете земље.

припада највећим и привредно најразвијенијим земљама. На врху листе је извршена само прерасподела моћи између оних земаља које су се тамо налазиле и 2002. године. Међутим, не можемо а да не споменемо изузетно слаб раст најјаче светске привреде САД, која је у посматраном периоду повећала обим активности за само око 40% док је већина осталих привреда остварила вишеструка увећања. Очигледно је да се надмоћна предност САД у односу на конкурентске привреде смањује. Овај тренд може да нам у некој каснијој анализи помогне при разумевању потеза које САД предузимају у циљу реализације својих геостратешких интереса.

За тему рада далеко је важније уочити тренд који показује да су 4 компаније од 6 са листе потекле са простора САД, а да су остале две по пореклу британске. Имајући у виду односе на релацији САД – Велика Британија онда можемо да анализу трендова усмеримо у правцу промене стратегије наступа центара моћи ка глобалном нивоу. Очигледно је да су креатори САД политике схватили да губе позиције на нивоу државне конкурентности. Због тога као резултат глобалних процеса имамо стварање амбијента у коме корпорације добијају доминантну улогу. Све реформе светског система усмерене су ка томе да се националне институције одстране из привредних токова. Истовремено под формом експертизе намећу се Међународни монетарни фонд (ММФ), Светска трговинска организација (СТО) и Светска банка (СБ) као врховни ауторитети чији програми морају да се поштују од свих. Тако имамо апсурдне ситуације да су националне централне банке независне од националних влада, али и те како зависе од политике ММФ-а и СТО. Позитивни ефекти глобалног привредног бума (пре бисмо рекли статистичког раста) ограничени су на глобалне привредне империје. ТНК више не препознају везу између своје политике и националних интереса (грађана простора са којих потичу). Њихова основна прекупација је максимизација профита. Националне институције се посматрају искључиво као инструмент при реализацији стратегија глобалне доминације. У том контексту сасвим је оправдано питање ко доминира у кре-

ирању политике САД: ТНК које потичу са простора САД или тамошња држава?¹⁰

Табела: Листа највећих привредних целина у 2008. и 2002. години.

2008. / 2002.	Привредна целина (држава одн. компанија)	Остварени GNI - укупна продаја у милијардама USD		2008 / 2002.	Привредна целина (држава одн. компанија)	Остварени GNI - укупна продаја у милијардама USD	
		2008.	2002.			2008.	2002.
1/1.	САД	14.481	10.345	20/22	Exxon Mobil Corporation	460	201
2/2.	Јапан	4.853	4.236	21/27.	Royal Dutch/Shell Group	458	179
3/5.	Кина	4.042	1.407	22/25.	Пољска	451	185
4/3.	Немачка	3.504	1.896	23/24.	Саудијска Арабија	439	185
5/4.	Велика Британија	2.810	1.556	24/17.	Швајцарска	434	268
6/6.	Француска	2.701	1.378	25/30.	Индонезија	427	157
7/7.	Италија	2.115	1.130	26/28.	Норвешка	405	178
8/9.	Шпанија	1.448	625	27/18.	Wal-Mart Stores	401	244
9/8.	Канада	1.446	716	28/23.	Аустрија	386	193
10/11.	Бразил	1.429	547	29/26.	British Petroleum Company Plc	366	180
11/16.	Русија	1.368	306	30/29.	Данска	322	162
12/13.	Индија	1.235	493	31/32.	Грчка	315	138
13/10.	Мексико	1.063	600	32/35.	Иран	296	114
14/12.	Република Кореја	1.049	563	33/34.	Јужна Африка	287	120
15/15.	Аустралија	898	395	34/31.	Аргентина	285	152
16/14.	Холандија	798	408	35/*	ChevronTexaco	273	98.7
17/21.	Турска	657	226	36/33.	Финска	256	128
18/19.	Шведска	483	243	37/*	ConocoPhillips	241	56.7
19/20.	Белгија	479	242				

*Компанија 2002. године није остваривала промет већи од 100 MLD USD што је био основни критеријум за рангирање.

Овде не желимо да оставимо утисак како смо присталице теорија завере, чак сматрамо да највећи део негативних ефеката неконтролисане глобализације долази

10 За ТНК подаци из 2008: UNCTAD, Annex table 26. The world's top 100 non-financial TNCs, ranked by foreign assets. http://www.unctad.org/sections/dite_dir/docs/wir2010_anxtab26.xls

За ТНК подаци из 2008: Annex table A.I.3. The world's top 100 non-financial TNCs, ranked by foreign assets. http://www.unctad.org/sections/dite_dir/docs/wir2004top100_en.pdf

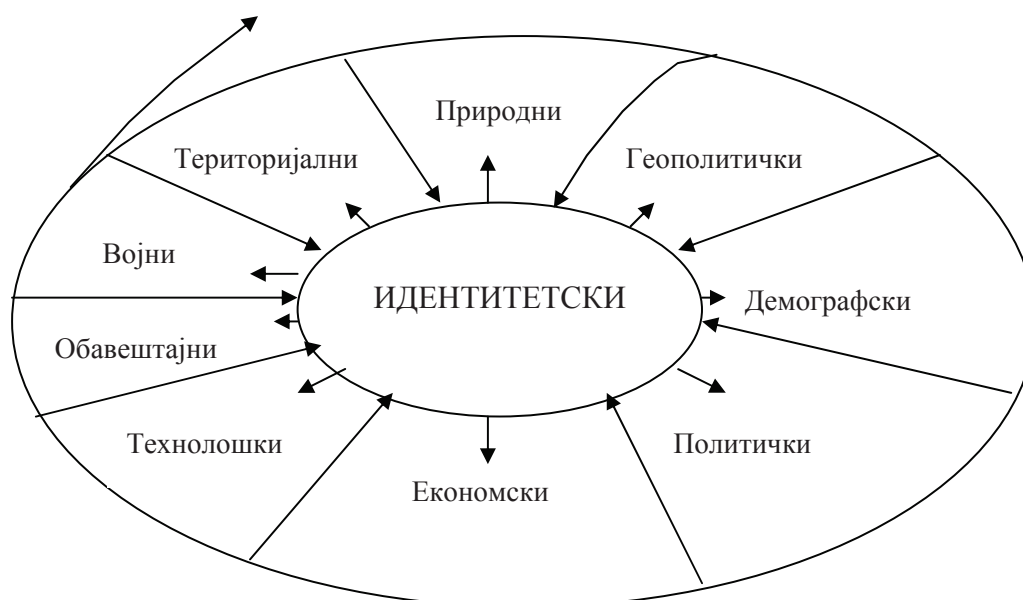
За државе подаци из 2002: The World Bank; World Development Indicators, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.ATLS.CD?page=1> за државе подаци из 2008: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.ATLS.CD>

као последица инерције система. Неспремност да се суочи са проблемом и идеолошки фундаментализам присутан у развијеним западним земљама доводи до урушавања система. Западни капиталистички систем постаје жртва исте логике која је совјетски комунистички систем послала на сметлиште историје

3. Чиниоци националне моћи

Разумевање утицаја глобализације на националну моћ захтева расчлањивање националне моћи на њене саставне компоненте. Већ смо се дотакли утицаја глобализације на снагу националне привреде, као један од најзначајнијих аспеката националне моћи. Не постоји општа сагласност око тога који су чиниоци националне моћи и која је њихова хијерархија. Ми смо се определили за структуру чиниоца националне моћи приказану на слици 2. Свакако да је, из методолошких разлога, у неким теоријским моделима могуће обједињавање чинилаца и њихова групна анализа што и ми примењујемо у овом раду.

Слика 2: Чиниоци националне моћи

Извор: Мијалковски М. Ђорђевић И. Неухватљивост националне моћи, Службени гласник, Београд, 2010. стр. 44.

3.1. Идентитет

Национална моћ проистиче из интеракције приказаних чинилаца. Није случајно у средишту наведених чинилаца идентитет. Идентитет је одлучујући чинилац при стварању модела за уређење друштвених односа. Он је битан како унутар националних граница, тако и на регионалном али и на глобалном нивоу. Идентитет је фактор који још увек има пресудну улогу у очувању постојећег поретка савременог света. Идентитет је често у основи сукоба и нестабилности унутар држава, на нивоу региона, као и глобалних нестабилности. Социјалним инжињерингом и манипулацијама некадашњи хомогенизујући фактор може да постане извор сукоба и разарања постојећих заједница народа и људи који живе на одређеном простору. Изградња новог поретка захтева обрачун са старим идентитетом, због тога се разарају државе и заједнице како би се створили услови за редизајнирање идентитета појединаца, друштвених група и читавих народа.

3.2. Територија

Територијална компонента националне моћи обухвата простор као физичку димензију, његове квантитативне карактеристике површину, дужину граница, географска обележја (планине, реке, равнице). Да би се стекао прави увид у квалитет простора и његов значај у обрасцу националне моћи овај мора да се анализира и кроз следеће податке: климатске карактеристике, природна богатства (флора, фауна, руде и минерали).

У оквиру дела посвећеног глобализацији указали смо на ефекте тог процеса на временско-просторну димензију планете. С обзиром на технолошке могућности тешко је данас сачувати било коју тачку на планети од утицаја споља. У том контексту ограничавање националног простора у класичном смислу нема неког практичног значаја. Када је реч о квалитативним карактеристикама простора онда треба да подсетимо на основни модел глобалног уређења друштвено економских односа који се исказује кроз неоконзервативни фундаментализам. Приватизација свих области уз равноправан третман страних и домаћих предузећа доводи нас до озбиљне дилеме да ли мале земље које распродају своје националне ресурсе

уопште могу о њима да говоре као о компонентама националне моћи. Природни потенцијал неке државе који је продат ТНК више није у функцији интереса те државе већ постаје део стратегијског простора власника.

3.3. Геополитика

Геополитика као чинилац националне моћи манифестује се као однос физичко - географских и друштвено – географских чинилаца у политичким процесима. Милош Кнежевић говорећи о геополитици сликовито каже да *географија политизује, а политика географизује* односе међу државама.¹¹ Геополитика се бави односима држава у простору, односно покушава да пружи одговор на питање ко има право на неку територију. Геополитика је заснована на премисама класичног одређења државе и националног суверенитета и у том контексту повезује територију, народ, политичке и економске прилике.

Геополитички положај поред класичних одредница географског положаја, снаге привреде и стабилности система одређују и интереси осталих актера на шаховској табли моћи. У условима глобализације поред класичних одредница треба додати и заинтересованост крупног капитала за одређени простор и стање екологије у непосредном окружењу, односно могуће рефлексije дешавања у ширем региону.

Имајући у виду географски положај и интересе кључних актера на геополитичкој сцени положај неке земље на мапи моћи може да се промени путем деструктивних утицаја у циљу реализације одређених интереса на простору конкретне државе. Уколико се због промене односа снага између геополитички важних актера мењају инфраструктурни правци неки простор може да, у складу са тим, добија или губи на значају. Заинтересованост великих сила за одређени простор може да утиче на статус државе, односно повећа или умањи њену моћ.

Стратешко позиционирање ТНК у неким регионима такође може да утиче на геополитички статус неке државе. Чак не мора да се ради о непосредном позиционирању на некој територији, довољно је да се у блиском окружењу нађе неки

11 Милош Кнежевић, „Регионализам и геополитика“, *Зборник Матице српске за друштвене науке*, бр. 112/113, Нови Сад, 2002. стр. 216.

привредни конгломерат коме не одговара појава конкуренције у региону. Изазивање нестабилности је већ опробан метод обрачуна са конкурентским привредним системима.

Још увек можемо да се сложимо са ставом Бжежинског да су националне државе основне јединице светског система.¹² Међутим, питање је колико се у борби за контролу територија води рачуна о класичним прерогативима националних држава, а колико о интересима крупног капитала који је финансирао изборну кампању структура на власти. Неспорно је да и поред нових момената у геополитичким надметањима географски положај представља полазну тачку при утврђивању стратешких пројекција националних држава. Географски положај се укршта са подацима о величини националних територија, природним богатствима, као и демографским подацима.

Сложеност праксе међународних односа захтева понашање државе у складу са њеном моћи и геополитичким положајем. Ради се напросто о чињеници да се геополитички положај једне државе мења а да способност одговора на нова стања зависи од многих фактора од којих је национална моћ најважнији. Промене у условима глобализације посебно погађају мале и неразвијене државе чија је моћ неупоредиво мања од великих држава или савеза држава. Нова отежавајућа околност је појава неформалних центара моћи који путем разних активности подривају моћ националних држава. Најчешће је реч о наступу разних *непрофитних организација* чије су активности финансиране из фондова ТНК како би се на неком простору створио амбијент у складу са интересима финансијера.

3.4. Демографија

Један од најзначајнијих чиниоца националне моћи је становништво. Квалитативна анализа становништва треба да се базира како на бројчаном стању, тако и на његовој структури. Број становника одређује величину тржишта, а самим тим и економску снагу простора. Спознавање степена утицаја на националну моћ поред броја становника захтева да се у анализу укључе и елементи као што је његова ста-

12 Збигњев Бжежински, *Велика шаховска табла*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 39.

росна, полна и образовна структура; густина насељености и регионална распоређеност.

За националну моћ најзначајнији аспекти становништва су његова старосна структура и квалификациони профил. Старосна структура нам говори о виталности заједнице, њеној акумулационој способности и конкурентности у односу на остале заједнице. Квалификациона структура као комплементарни податак старосној структури даје додатне информације о конкурентности у садашњости и даљем тренду у будућности. Глобализација се у овом елементу националне моћи највише испољава на релацији развијени – неразвијени. Из неразвијених земаља највиталнији и најквалификованији део популације, због услова живота, мигрира према развијенијим регионима. Овај тренд има двоструке ефекте. Прво, одласком из земље порекла мигранти на тај начин хендикепирају локалне заједнице јер смањују њихову конкурентност. Други ефекат је тај да ти исти мигранти у земљама пријема доприносе ефикасности тамошњих привреда и тако раде директно против интереса народа коме припадају и простора са кога потичу.

Овај такозвани *данак у мозгу* савремене империје користе не само да би повећале своју конкурентност, већ и да спрече развојно приближавање мање развијених. Преузимањем кадрова са универзитета и из привреде спречава се смањење развојног јаза.

3.5. Развијеност

Разлике у развоју између севера и југа, односно унутар појединих региона последица су великог броја чинилаца. Најпре можемо да подсетимо на чињеницу да су данас најнеразвијене и најсиромашније земље некадашње колоније. Ова чињеница потврђује ставове изнесене у делу о демографији. Ниједна колонија није успела да изгради самосталан систем и унутрашње уређење које је у складу са локалним условима и карактеристикама. Показало се да су, иако данас независне, некадашње колоније под доминантним утицајем некадашњих метропола. На тим просторима се још увек преламају интереси разних геополитичких актера. Обавештајне службе страних држава усмеравају токове и врше кадрирање у интелектуалној и политичкој елити. Мењају структуре на

власти према тренутним интересима, помажу њиховом одржању или довођењу нових не бирајући средства.

У таквим околностима није ретка ситуација да земље које су биле релативно стабилне, док се неко од страних фактора није заинтересовао за њихов простор, постају жаришта сукоба и неизрецивих патњи за њихово становништво. Поред старих колонијалних сила, са још увек империјалним амбицијама, појављују се нове пословне империје које желе да обликују државе, регионе па и читав свет по својој мери. Када се погледају савремени привредни трендови стварање нових технологија и фундаментална истраживања су искључива привилегија великих и развијених земаља. Чак све више можемо да говоримо како су власници најзначајнијих проналазака и технологија ТНК. Неразвијене зеље су у зачараном кругу саморепродукције сиромаштва. Глобализација је само још више потенцирала разлике које постоје између развијених и неразвијених земаља. Ретко која земља трећег света успева, захваљујући глобализацији, да промени свој статус у глобалном распореду моћи. Примери попут азијских тигрова (и/или змајева) су својеврсна обмана у функцији контроле стратешког простора.

Степен развијености неког простора или заједнице последица је разних историјских околности. Нема универзалног правила, постоје велике и развијене земље, мале и неразвијене, велике и неразвијене, као и мале развијене земље. Постоје примери да су неке земље због своје мале величине и географског положаја биле ван интересних сфера моћних земаља. Та чињеница да су имали слободу самосталног деловања омогућила им је да уреде систем по својој мери и остваре одређени напредак. На другој страни постоје велике земље са доста природног богатства које управо због тога нису остављане на миру и нису имале прилику да напредују. Постоје и оне земље чије елите нису имале реалну представу о њиховој моћи и реалним могућностима за реализацију сопствених стратегија. Такве земље су у перманентном сукобу са окружењем или унутрашњим немирима. Свакако може да се узме у обзир и могућност да су локалне елите биле подстакнуте од страних фактора да се упусте у подухвате које ће ослабити позицију земље како би се овом лакше манипулисало (пример инвазије Ирака на Кувајт).

3.6. Политика

Изворно значење речи политика упућује нас на вештину вођења државних - јавних послова у интересу заједнице. Политиком се остварује свесно регулисање конфликтних ситуација и интереса, и одлучује о заједничким пословима и животним активностима једне друштвене заједнице. Преко политике се усклађују субјективне жеље са објективним условима. Учешћем у политичким процесима припадници заједнице реализују своје интересе, првенствено материјалне и идеолошке. Због бројности актера укључених у политичке процесе неопходан је одређени степен објективне детерминисаности при спровођењу индивидуалних интереса. Изграђени механизми демократских процедура којима се опредељења и активности свих учесника политичких процеса каналишу уз добровољно или принудно уважавања интереса већине политичких актера одређују ефикасност система и степен његове демократичности. Сви учесници политичких процеса су уједно и чланови заједнице, друштва, односно грађани државе којом управљају институције у складу са прихваћеним правним нормама на којима почива стабилност заједнице.

Политички чинилац, с обзиром на његове бројне компоненте, сложеност и повезаност са другим чиниоцима националне моћи, битно утиче на карактер и стабилност националне моћи државе. Политички систем једне државе, одређује унутрашња политичка кретања и стање политичких прилика у њој, али на основу унутрашњих прилика може да се закључи и однос према међународном праву и осталим субјектима међународних односа. Уколико се на унутрашњем плану поштују демократски принципи организовања и у складу са тим функционишу националне институције, онда је велика вероватноћа да се и на спољнополитичком плану поштују утврђене међународне конвенције. Сагласност унутрашњих политичких снага, политичких партија и ширих слојева становништва изграђују стабилан друштвени систем, што представља важан услов за стабилну националну моћ. Унутрашња стабилност гарантује респект других земаља и успешнију реализацију националних интереса у међународним односима.

Нестабилност унутрашњих прилика готово по правилу доводи до кршења демократских принципа. Унутрашње противуречности се често преливају преко државних граница, макар да се скрене пажња са суштинских проблема. Чак и ако су искључене хегемонистичке претензије ван граница, унутрашњи економски и политички проблеми доводе до другачијег односа осталих субјеката међународних односа према нестабилној заједници. Слаба привреда, оштра борба између разних политичких субјеката, снажна опозиција политици владе, политички екстремизам, тероризам, организовани криминал, корупција, пучеви, побуне, етнички мотивисани сукоби и слични феномени имају за последицу привлачење пажње других актера међународних односа. Та пажња иде од резервисаности у односу на наведена и слична догађања, у дотичној држави, и њихово пажљиво праћење, па до активне реакције. Реаговање заинтересованих страна може да буде вишеслојно. Може да се иде преко политичког утицаја или путем економске помоћи да се допринесе решавању унутрашњих проблема. Међутим, описана ситуација може да се искористи и за прекомпоновање политичке сцене и довођење кооперативних структура на власт. За пословне активности многих предузећа стабилност је неопходан услов за одвијање привредних активности. Ситуације су неретко контролисане и путем диктатура.

Политичке прилике указују на стабилност и утемељеност националне моћи. Уколико политички систем није постављен на демократским принципима онда се отвара простор за многе субверзивне делатности, како изнутра тако и споља. Овде не говоримо само о класичним формама вођења специјалног рата и међудржавних сукоба. Битно је уочити везу која постоји између снаге привреде, политичке стабилности и поверења грађана који су оригинални носиоци суверенитета. Грађани су у једном демократском систему део своје суверености пренели на представнике у парламенту који у њиховом интересу врше функцију законодавне власти. Институције система на основу усвојених закона управљају друштвено-економским животом земље, регулишу односе између грађана, воде унутрашњу и спољну политику.

За функционисање описаног процеса неопходно је постојање и одређених финансијских средстава. Демократски

принципи налажу да сваки политички субјект учествује у финансирању система који је у интересу свих. Успостављени механизми финансирања путем пореске обавезе обезбеђују једнако учешће свих у складу са користима које имају од система. Једноставно речено ко више зарађује више и уплати у заједничку касу. Међутим, са глобализацијом долази до дисбаланса у поменутом систему заједничких прихода. У националним привредама буџетски приходи су обезбеђивани путем прикупљања пореза од активности унутар граница (зарада, производња, продаја) и путем царина за оне који су обезбеђивали приходе, односно трошили новац на робу произведену у иностранству. Царинске таксе су додатно оптерећивале цену робе јер се сматрало да онај ко троши новац на домаће производе, тај помаже упошљавању домаћих капацитета, обезбеђује више радних места и боље зараде. Куповином домаћих производа путем ефекта мултипликатора попуњава се буџет са више средстава него када се купује роба из увоза. Средства прикупљена у буџету троше се на задовољавање заједничких потреба: финансира рад институција, улаже у јавна добра, инфраструктуру, здравство, школство и обезбеђују социјална давања.

После другог светског рата почиње период значајне трговинске либерализације. Смањују се царинске стопе и обезбеђује лакши прекогранични проток роба, услуга и финансија. Државни приходи се смањују за део царинских олакшица, што само по себи није лоше. У почетној фази смањење прихода по јединици царинског трансфера надокнађује се повећањем броја истих. Међутим, како време одмиче, због повећања увоза, мање развијене земље затварају своје производне капацитете јер нису више конкурентни са робом која долази из великих ТНК које експлоатишу ефекте економије обима. Домаћа индустрија губи битку са страном конкуренцијом, велики број радника остаје без посла, односно сели се у мање акумулативне гране. Држава под притиском недостатка средстава почиње додатно да оптерећује домаћа предузећа и становништво. Почетни позитивни ефекти губе се и неразвијене земље бивају принуђене да за потребе основних функција система узимају кредите.

У међувремену ТНК почињу да користе своју снагу за уцењивање локалних властодржаца. Постављајући неко-

ректне захтеве како би уопште пристали да лоцирају своју производњу на простору неразвијене, задужене земље, ТНК избегавају многе обавезе према земљи домаћину. Непоштовање стандарда у области радног права због прекомерне експлоатације радника доводи до веће стопе повреда на радном месту и масовних професионалних обољења. Здравствени систем није више у стању да сервисира нарасле потребе становништва јер су приходи смањени. Избегавање обавеза у погледу примене стандарда у заштити животне средине и безбедности производних процеса доводи до уништавања природних потенцијала и разорних несрећа. Увежени полу-фабрикати се приказују са далеко већом вредношћу него што објективно јесте, након обраде у домаћем погону при извозу се вредност додатног рада приказује мањом него што јесте чиме се још додатно ускраћују приходи земљи домаћину.

Институције земље домаћина погона ТНК, под притиском дугова и уцењивачке политике страних партнера све више оптерећују домаће становништво. Губи се веза блискости и осећаја заједништва. Домаће становништво институције система све више доживљава као непријатељске. Расту тензије унутар система, опозиција права, или финансирана од центара моћи који желе контролу над датом државом, користећи незадовољство народа узурпира систем и почиње период нестабилности.

Описани механизам је најчешће присутан у пракси када је реч о малим неразвијеним државама које немају довољно ни економске ни интелектуалне снаге да се изборе са замкама које собом носи прихватање правила вашингтонског консензуса. Код великих држава мало је теже спровођење описаних сценарија, али покушај наметања неоконзервативног модела као јединог прихватљивог да би се ушло у круг изабраних присутан је у разним облицима.

3.7. Безбедност

Безбедност простора и људи је основна резултанта националне моћи. На основу стања безбедности, или небезбедности, на неком простору можемо закључити каква је национална моћ неке државе.

Овде треба поћи пре свега од питања да ли у условима глобализације можемо говорити о националној безбедности.

С обзиром да глобалне институције нису успостављене, а да постојећи систем међународних институција није у стању да се избори са глобалним проблемима још увек морамо да се ослањамо на националне институције. Контролом националног простора и пружањем безбедности грађанима својих држава националне институције стварају претпоставке за успостављање глобалних безбедносних механизма. Одрицање од националног суверенитета и препуштање области безбедности мултинационалним алијансама које су под доминантним утицајем хегемонистичких сила носи вишеструке опасности. Најпре полазимо од тога да интереси великих глобалних сила, са империјалним амбицијама, никада не могу да буду идентични са интересима малих суверених држава. Ситуација да поменути аранжмани не обухватају све државе света чини врло вероватном опцију да се у неким ситуацијама алијанса злоупотреби како би се реализовали стратешки интереси доминантне силе. Одрицањем од права на сопствену стратегију безбедности мале државе ступају у вазалне односе који подразумевају слање својих грађана у борбе за туђе интересе.

Имајући у виду описани процес овладавања неким простором овом приликом треба подсетити на средства и методе којима се служе хегемонистичке силе. Чињеница је да мале неразвијене земље могу мало тога саме да учине уколико су на мети моћних корпорација и држава. Међутим, увек постоји опција стварања савеза земаља које путем групне акције могу да побољшају своје позиције. Предуслов за предузимање таквих акција је разумевање глобалних процеса и моћи техничких средстава која су на располагању савременим агресорима. Контрола над неким простором не подразумева увек употребу средстава принуде и тешку моћ. Успешно супротстављање механизмима манипулације и ономе што се еуфеминистички зове мека моћ подразумева обједињавање свих фактора националне моћи.

Достизање нивоа националне моћи који гарантује безбедност грађанима неке државе подразумева функционисање институција на простору целе државе и у пуном капацитету. Најпре, образовни систем мора да буде конципиран тако да је у функцији развоја друштва и националне привреде. Образовање треба да добије и космополитску компонен-

ту, али и оно што се подразумева под патриотизмом као одговорношћу грађана према друштвеној групи којој припада. Образовни систем без васпитне компоненте је као да човека припремате за сналажење у дивљини, научите га да користи компас, али му не одредите азимут кретања. Ученици кроз процес институционалног образовања треба да науче да су као припадници групе увек јачи и способнији да се одупру изазовима него као индивидуалци. Такође кроз образовни процес треба да се стварају навике везане за здравствену хигијену, физичку и менталну.

Здравствени и социјални систем такође треба да допринесу сигурности грађана и осећају припадности заједници која брине о интересима својих чланова. Када имамо образоване, патриотски опредељене здраве људе онда можемо да правимо развојне стратегије али и да успостављамо политички систем који је у функцији интереса грађана. Добијањем демократских форми организовања ми смо у прилици да кроз институције система градимо друштво које пружа максимум својим припадницима у складу са потенцијалима простора и очекивањима грађана.

Потреба за сигурношћу је једна од примарних људских потреба која може да се задовољи само кроз припадност заједници. Врло је битно усклађивање свих фактора националне моћи како би се ова ставила у функцију интереса грађана.

4. ЗАКЉУЧАК

Глобализација је променила многе цивилизацијске обрасце и моделе функционисања људи. Међутим, без обзира на бомбасте декларације о глобалној заједници и грађанима света у свакодневном животу и за решавање базичних проблема људи су и даље упућени на непосредно окружење (од породице, преко локалне заједнице до државе). Неспорна је потреба за глобалном регулативом међутим, док се не успоставе глобалне институције државе су и даље једине које могу практичном акцијом да решавају проблеме грађана. Свакако успешност у процесу реализације интереса заједнице људи која обитава на неком простору зависи од степена усклађености свих елемената националне моћи. Појединац губи битку са корпоративним или неким другим обликом

организације профитно оријентисаних група. Снага грађана проистиче из припадности добро организованог друштвеног групи.

Адекватна употреба националне моћи могућа је искључиво путем усаглашавања политичких чинилаца. Политички субјекти треба да поседују неопходне људске и професионалне квалитете како би рационално усмеравали ангажовање људских и природних ресурса, економских, научно - технолошких и других потенцијала. Државна моћ треба да буде у функцији чувања и оснаживања националних вредности и интереса. Ова функција националне моћи остварује се путем одговарајуће дугорочне стратегије у којој систем безбедности и заштите од угрожавања стабилности система чини неизоставну компоненту. Овај систем треба да делује превентивно како би се спречили насртаји на утврђене вредности заједнице. Такође систем треба да буде довољно оспособљен да делује уколико неко крене са намером да своје интересе реализује на уштрб конкретне заједнице људи која живи на датој територији.

Државе или компаније које имају претензија на одређени простор желе, пре свега, да ослабе одбрамбено-заштитни систем заједнице. При субверзивним активностима нападају се сви аспекти националне моћи чиме се директно утиче на безбедност људи који живе на одређеном простору. Изазивање неповерења грађана у институције и приказивање државе као отуђеног система који живи свој живот је једна од фаза у преузимању контроле. Овоме претходе активности које су се некада називале специјалним ратом: слабљење привреде, индоктринација елите, фабриковање афера, компромитација безбедносних служби, утицајних личности и странака. Простор се у тој мери припреми путем социјалног инжењеринга да на крају грађани предатора доживљавају као свог спасиоца. Као што смо већ рекли нормално је да код мањих, неразвијених и вишенационалних заједница овај процес иде далеко једноставније.

Мале земље своја ограничења могу да превазиђу путем савезништва са пријатељским државама. Савез више држава може да одврати непријатеље и непријатељско окружење промени у своју корист. Политички чиниоци имају пресудну улогу у креирању безбедносног амбијента. Међутим, повољ-

на безбедносна ситуација не зависи само од мандата једне владе. Неадекватно поступање политичких чинилаца у дужем временском периоду може да допринесе усвајању погрешних ставова у стратешким документима државе. Погрешно усмеравање националних ресурса, у дужем временском интервалу, разара националну моћ. Крајњи резултат тога је неуспешно отклањање безбедносних изазова, ризика и претњи виталним државним вредностима.

Посебан утицај на успостављању, одржавању и јачању (или слабљењу) и показивању националне моћи има информативно-пропагандна компонента политичког чиниоца. У условима глобализације медијских мрежа, захваљујући савременим телекомуникационим системима више не постоји државни информативни простор. Сателитски програми и интернет мрежа не дозвољавају могућност апсолутне изолације простора од пропагандних утицаја споља. Агресивне и дугорочне кампање путем електронских медија могу да доведу већину популације до тога да више не могу да разликују лажи од истине. Добро припремљене пропагандне акције могу, у краћем или дужем року, да доведу до инструментализације циљне групе.¹³

Насупрот пропагандним активностима непријатеља стоји информисање путем кога треба да се оснажи уверење грађана и свих субјеката матичне државе у потребу и могућност успешне одбране националних виталних вредности и остваривање националних циљева. Ефекти информисања се постижу уколико је правовремено, истинито, систематично са критичким односом према реалности. Осмишљено информисање у великој мери доприноси да грађани своја индивидуална сазнања стечена кроз едукацију, проширују и унапређују, чиме се у целини оснажује политички чинилац националне моћи. Са друге стране, треба имати у виду да уколико информисање није добро осмишљено, може да буде и демотивишуће, односно да урушава националну моћ. Ради се о евентуалним случајевима када је површно, једнострано, нередовно, застарело и догматско.

Опстанак државе првенствено зависи од спремности њених грађана (целокупног становништва) да је бране. Такав

13 Древни кинески војсковођа Сун Цу Ву каже: „Потчинити непријатеља без борбе врхунац је ратне вештине“.

жељени ниво одбрамбене спремности грађана постиже се планским, умешним и усклађеним дуготрајним деловањем низа фактора и околности. Могућност успешне одбране од спољних атака зависи највише од квалитета образовања становништва. Разумевање ситуације, разликовање истине од лажи, препознавање полуистина могуће је само уколико су грађани стекли одговарајуће образовање. Образовни систем, поред стручне компоненте, неизоставно мора да садржи и део о етичким обавезама грађана према осталим члановима заједнице као и сагледавање њихове одговорности за стање у њиховој професионалној области. Политичар, државни функционер или запослени уколико немају етичких обзира у односу на посао којим се баве представљају опасност по државу, колектив, породицу и саме себе.

Способност државе да заштити интересе њених грађана не зависи само од елита. Али елите су најодговорније за стварање амбијента у коме су грађани способни да препознају опште и заједничке интересе. Елите су одговорне за изградњу система који контролише лични егоизам у циљу реализације општег интереса. Једино систем који може да снакционише прекршиоце на националном нивоу доприноси и глобалној безбедности.

Литература:

- Baylis, John and Smith, Steve, eds., *The Globalization of World Politics*, Oxford – New York, Oxford University Press. 2005.
- Бжежински, Збигњев, *Велика шаховска табла*, ЦИД, Подгорица, 1999.
- Вулетић, Владимир, *Глобализација - мит или стварност*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2003.
- Dunkley, Graham, *Free Trade Myth, Reality and Alternatives*, Zed Books Ltd. 2004.
- Ђорђевић, Ивица, *Безбедносна архитектура у условима глобализације*, Факултет безбедности, Службени гласник, Београд.
- Ђорђевић, Ивица, „Глобализација и/или глобализам”, *Зборник Факултета цивилне одбране*, Факултет цивилне одбране, Београд, 2001.

- Мијалковски, Милан; Ђорђевић, Ивица, *Неухватљивост националне моћи*, Службени гласник, Београд, 2010.
- Милановић, Бранко, *Два лица глобализације*, Архипелаг, Београд, 2007.
- Кнежевић, Милош, „Регионализам и геополитика“, *Зборник Матице српске за друштвене науке*, бр. 112/113, Нови Сад, 2002.
- Kiggundu, N. Moses, *Managing Globalization in Developing Countries and Transition Economies: Building Capacities for a Changing World*; Praeger Publishers, Westport. 2002.
- Нај, С. Џозеф, *Како разумевати међународне односе*, Стубови културе, Београд, 2006.
- Печујлић, Мирослав, *Глобализација - два лика света*, Гутенбергова галаксија, Београд 2002.
- Kiely, Ray, *Empire in the Age of Globalisation: US Hegemony and Neoliberal Disorder Critical Introductions to World Politics*, Pluto Press, London. 2005.
- Coskun A. Samli, *In Search of an Equitable, Sustainable Globalization: The Bittersweet Dilemma*, Quorum books Westport, Connecticut, London. 2002.
- http://www.vreme.com/arhiva_html/515/21.html
- http://www.unctad.org/sections/dite_dir/docs/wir2010_anxtab26.xls
- http://www.unctad.org/sections/dite_dir/docs/wir2004top100_en.pdf
- <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.ATLS.CD>

*Ivica Lj. Đorđević
Milan Mijalkovski*

*NATIONAL POWER
IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION*

Summary

After the fall of the Berlin Wall, the social thought is branded by discussions on globalization. However, there are few papers on the analysis of relations between global processes and state institutions. The goal of authors is to point the changed role of state institutions in the conditions of globalization. The analysis of available sources from this subject area provides the authors with the conclusion that the power of state to influence the chain of events is diminishing. One of the main causes of power deficit is the globalization of financial flows. The loss of control regarding financial operations leaves the state without a significant portion of its revenues. The need to compensate the lost revenues burdens the local population and revenues, which in turn raises internal tensions and system instability. Organic link between state institutions and the interest of citizens is being lost. This situation is particularly favorable for an influx of predatory transnational corporations, which use the existing circumstances to realize their own interests. In this context, small and undeveloped countries, which should resolve the issue of deficit of power by closing mutual arrangements and insisting on the development of global institutional mechanisms are in particular jeopardy.

Key Words: Power, National Power, State, Globalization, Transnational Corporations, Human Security.